SUSȚINEREA INTEGRĂRII ȘI ADAPTĂRII COPILULUI ÎN PERIOADELE DE TRANZIȚIE ÎN EDUCAȚIA TIMPURIE

PETRESCU ELENA, prof.pentru ed.timpurie drd. G.P.N. PITICOT Buzău
CÎRSTEA BEATRICE-ELENA, prof.pentru ed.timpurie G.P.P. Nr. 3 Buzău
Structuri ale Școlii Gimnaziale „Episcop Dionisie Romano" din Buzău

1. Introducere

Tranzițiile reprezintă momente esențiale în viața copilului, fiind etape care marchează trecerea de la o etapă de dezvoltare la alta și de la un mediu familiar la unul nou, cu cerințe, ritmuri și persoane diferite. În educația timpurie, aceste tranziții sunt cu atât mai importante cu cât copilul se află într-o perioadă de formare intensă a personalității, a capacităților cognitive, emoționale și sociale. De aceea, modul în care educatorii, familia și instituțiile educaționale gestionează aceste momente are un impact profund asupra încrederii, motivației și echilibrului emoțional al copilului.

La vârstele mici, copilul este profund atașat de mediul familial, de rutina zilnică și de persoanele de referință: părinți, bunici sau îngrijitori. Intrarea în mediul educațional reprezintă o provocare, o desprindere temporară de spațiul securizant de acasă și o adaptare la un context nou, în care apar reguli, rutine, cerințe și relații diferite. Această trecere este un proces complex, care implică adaptare treptată, învățare socială și susținere constantă din partea adulților.

Din perspectiva psihologiei dezvoltării, tranziția presupune nu doar o schimbare de mediu, ci și o reorganizare internă a copilului: emoțională, comportamentală și cognitivă. Copilul învață să se desprindă de figura de atașament primară, să își regleze emoțiile, să interacționeze cu adulți necunoscuți și să construiască relații noi cu ceilalți copii. În această etapă, **se dezvoltă sentimentul de apartenență**, iar modul în care este trăită prima experiență educațională va influența atitudinea față de învățare și de instituția școlară pe termen lung.

Pentru copil, adaptarea la grădiniță sau creșă nu este un eveniment punctual, ci un proces gradual. Poate dura de la câteva zile la câteva săptămâni, în funcție de temperament, experiențele anterioare și modul în care adulții din jurul lui îi oferă sprijin emoțional. Tocmai de aceea, **rolul educatoarei devine esențial**. Ea nu este doar un ghid al cunoașterii, ci și un mediator al emoțiilor, un model de comportament empatic și o punte de legătură între copil și noul său univers.

Rolul educatoarei în facilitarea tranziției este unul multiplu:

- Ea pregătește mediul educațional astfel încât acesta să fie primitor, atractiv și predictibil.
- Creează o atmosferă bazată pe siguranță emoțională, în care copilul simte că poate greși, explora și se poate exprima liber.
- Comunică deschis cu familia, oferindu-i sprijin, informații și încurajări.
- Elaborează planuri individualizate de adaptare, ținând cont de ritmul și nevoile fiecărui copil.

În același timp, educatoarea devine un partener activ al părinților, deoarece adaptarea nu poate fi reușită fără colaborare. Familia are un rol determinant în acest proces, prin menținerea unei rutine stabile acasă, prin comunicare pozitivă despre grădiniță și prin implicarea în activități comune. Astfel, **parteneriatul educatoare–părinte** este cheia unei tranziții blânde și eficiente.

În contextul actual, documentele normative și metodologice susțin această abordare integrată. *Hotărârea de Guvern nr. 566/2022*, privind metodologia de organizare și funcționare a creșelor și altor unități de educație timpurie antepreșcolară, pune accent pe **colaborarea activă dintre cadrele didactice și părinți** și pe organizarea unor programe de acompaniere a copilului pe o perioadă de până la 10 zile lucrătoare. Aceasta demonstrează recunoașterea importanței adaptării emoționale și a implicării părinților în procesul educativ.

De asemenea, *Curriculumul pentru educația timpurie (OMEN nr. 4694/2019)* și *Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie (OM nr. 4628/2024)* subliniază ideea de **continuitate educațională** și **abordare centrată pe copil**, ceea ce înseamnă că

fiecare tranziție trebuie pregătită prin activități adaptate, prin dialog constant și prin observarea atentă a nevoilor copilului.

În această perspectivă, **tranzițiile educaționale nu sunt doar pași administrativi, ci experiențe de viață care modelează încrederea copilului în sine și în ceilalți.** Pentru a fi reușite, ele trebuie să se desfășoare într-un climat afectiv pozitiv, în care educatoarea, familia și comunitatea acționează împreună, oferind copilului siguranță, stabilitate și predictibilitate.

În educația timpurie, principalele tipuri de tranziții sunt:

- **De la familie la mediul educațional (creșă/grădiniță)** – prima separare semnificativă de părinți, ce necesită o perioadă de acompaniere blândă.
- **Între niveluri de educație timpurie (creșă–grădiniță)** – presupune adaptarea la noi metode de predare, spații și colegi.
- **De la grădiniță la școală** – o etapă complexă ce implică dezvoltarea autonomiei, a motivației și a încrederii în propriile competențe.

Gestionarea acestor tranziții presupune o bună planificare din partea educatoarei, dar și o înțelegere profundă a trăirilor copilului. Un copil care se simte înțeles, ascultat și susținut va reuși mai ușor să se adapteze, să își regleze emoțiile și să își manifeste curiozitatea și dorința de învățare.

Prin urmare, **obiectivul principal** al prezentului demers este de a evidenția principiile, strategiile și exemplele de bune practici care pot facilita tranziția copilului între familie, creșă, grădiniță și școală, în spiritul unei educații incluzive și empatice.

Vor fi analizate:

- reperele legislative și curriculare care reglementează procesul de adaptare;
- rolurile și responsabilitățile actorilor educaționali (educatoare, părinți, instituție);
- metode și activități practice pentru o tranziție blândă;
- exemple concrete de colaborare familie–instituție;
- integrarea elementelor digitale și a resurselor multimedia ca instrumente de sprijin.

Astfel, **facilitarea tranziției** înseamnă crearea unei punți afective și educaționale între două lumi ale copilăriei: cea de acasă și cea din instituția de învățământ. Este un proces de „îmblânzire" a schimbării, în care copilul nu este grăbit, ci însoțit cu grijă și încredere.

Educația timpurie nu este doar despre cunoștințe, ci despre formarea unei relații de siguranță între copil, familie și educator, o relație care devine fundamentul oricărei învățări viitoare.

2. Repere legislative și metodologice

Cadrul legislativ care reglementează educația timpurie în România pune accent pe continuitatea procesului educațional și pe colaborarea dintre familie, educatoare și instituția de învățământ. În ultimii ani, documentele de politici educaționale au fost actualizate pentru a răspunde nevoilor reale ale copiilor și pentru a susține o **abordare integrată și centrată pe copil**. Facilitarea tranziției reprezintă un obiectiv transversal în aceste documente, deoarece presupune nu doar adaptarea copilului la un nou context educațional, ci și crearea unui sistem coerent de sprijin emoțional, pedagogic și social.

Cadru normativ de referință

1) **Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023**

Această lege stabilește principiile generale care guvernează educația din România și definește educația timpurie ca parte integrantă a sistemului de învățământ preuniversitar. Conform acesteia, educația timpurie este organizată pe două niveluri: antepreșcolar (0–3 ani) și preșcolar (3–6 ani).

Legea subliniază rolul educației timpurii în formarea timpurie a competențelor de bază, în stimularea curiozității, creativității și a abilităților socioemoționale. De asemenea, introduce obligativitatea **parteneriatului educațional** cu familia, recunoscând că dezvoltarea armonioasă a copilului depinde de colaborarea între mediul familial și cel instituționale.

Prin articolele sale, legea prevede dreptul fiecărui copil la un mediu educațional sigur, incluziv și stimulativ, precum și la programe personalizate de sprijin în perioadele de tranziție (de exemplu, la intrarea în grădiniță sau la trecerea în învățământul primar).

2) **Hotărârea de Guvern nr. 566/2022 – Metodologia de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară**

Acest document reprezintă un reper fundamental pentru educația copiilor sub 3 ani și pentru pregătirea tranziției către grădiniță. HG 566/2022 detaliază atribuțiile personalului didactic, în special ale **educatorului-puericultor**, care are responsabilitatea de a colabora activ cu părinții, de a comunica periodic despre progresul copiilor și de a implementa programe de informare și formare parentală.

Un aspect esențial al metodologiei este prevederea din *Art. 17*, care oferă posibilitatea părinților de a participa, după înscriere, la un **program special de acompaniere a copilului** pentru o perioadă de maximum 10 zile lucrătoare. Această măsură sprijină o adaptare treptată și blândă, diminuând anxietatea de separare și favorizând relația de încredere între copil, părinte și educatoare.

Totodată, articolele 41 și 42 stabilesc obligativitatea comunicării scrise și periodice între educator și părinte privind dezvoltarea copilului pe domenii: cognitiv, emoțional, social, fizic și de limbaj, elemente care oferă o imagine completă a parcursului său de învățare.

3) **Curriculumul pentru educație timpurie (OMEN nr. 4694/2019)**

Curriculumul este documentul-cadru care ghidează activitatea educatoarelor și a tuturor actorilor implicați în procesul de formare a copiilor între 0 și 6 ani. Acesta promovează o **abordare holistică a învățării**, bazată pe joc, explorare, experimentare și interacțiune.

Un capitol important este dedicat **adaptării copilului la mediul educațional**, recomandând strategii de integrare treptată, activități de cunoaștere și formarea sentimentului de apartenență.

Curriculumul încurajează educatoarele să construiască un mediu educațional sigur și predictibil, să personalizeze demersurile educaționale și să colaboreze strâns cu familia.

4) **Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie (OM nr. 4628/2024)**

Acest document actualizat oferă o viziune coerentă asupra dezvoltării copilului de la naștere până la vârsta de 7 ani. El structurează dezvoltarea pe domenii: fizic, socioemoțional, cognitiv, al limbajului și comunicării, al dezvoltării morale și al autonomiei personale.

Reperele stabilesc **indicatori de progres** și **descrieri ale comportamentelor observabile**, ceea ce permite educatorilor să evalueze mai obiectiv stadiul de dezvoltare al copilului și să adapteze intervențiile educaționale.

În contextul tranziției, aceste repere oferă educatoarei instrumentele necesare pentru a identifica nevoile individuale ale copiilor și pentru a planifica activități de susținere graduală, în special la intrarea în grădiniță sau la trecerea în grupa următoare.

5) **RFIDT – Repere pentru facilitarea tranziției în funcție de vârsta copilului**

Acest set de orientări metodologice a fost elaborat ca instrument de sprijin pentru cadrele didactice din educația timpurie. El conține sugestii practice privind modul în care se poate organiza procesul de adaptare, exemple de activități de tranziție blândă și recomandări pentru implicarea familiei.

RFIDT promovează principiul **„tranziției ca proces, nu ca moment”**, subliniind importanța unei perioade de acomodare flexibile, a observării atente a copilului și a colaborării multidisciplinare (educator, consilier școlar, medic, psiholog, familie).

Accent pe principiul parteneriatului familie–instituție și pe asigurarea continuității educaționale între niveluri

Toate aceste documente converg către un **model educațional participativ**, în care familia devine partener activ în procesul de învățare al copilului. Tranziția nu mai este privită ca o responsabilitate exclusivă a educatoarei, ci ca o **construcție comună** a tuturor actorilor implicați: părinți, specialiști, comunitate educațională.

Principiul **continuității educaționale** presupune ca fiecare etapă de învățământ să valorifice experiențele și achizițiile din etapa anterioară. De exemplu, educatorii din grupa mare trebuie să colaboreze cu învățătorii pentru a asigura o trecere naturală spre școală, evitând rupturile emoționale și diferențele de abordare pedagogică.

În același timp, parteneriatul familie–instituție este esențial pentru stabilitatea emoțională a copilului. O comunicare deschisă, bazată pe încredere și respect reciproc, oferă copilului sentimentul de siguranță de care are nevoie pentru a explora și a se adapta cu succes la mediul educațional.

Acest cadru legislativ și metodologic asigură o bază solidă pentru aplicarea principiilor educației de calitate, unde **tranziția nu este un obstacol, ci o oportunitate** de creștere și consolidare a încrederii în sine, a curajului de a învăța și a bucuriei de a descoperi.

6) Tipuri de tranziții în copilăria timpurie

Perioada copilăriei timpurii este marcată de numeroase transformări, atât din punct de vedere emoțional și cognitiv, cât și social. În primii ani de viață, copilul traversează mai multe **tranziții educaționale**, fiecare reprezentând o etapă complexă de adaptare și dezvoltare. Aceste tranziții nu sunt doar simple schimbări de mediu sau de activitate, ci **experiențe fundamentale** care influențează pe termen lung modul în care copilul va percepe școala, relațiile și învățarea.

Tranzițiile timpurii presupun mișcarea copilului între contexte diferite de viață de la familie la instituția educațională, între diferite niveluri de educație timpurie sau,

mai târziu, de la grădiniță la școală. În fiecare caz, copilul este nevoit să își construiască un nou echilibru între ceea ce îi este familiar și ceea ce descoperă ca nou.

Pentru ca aceste etape să fie trăite pozitiv, este esențial ca adulții implicați părinți, educatoare, personal de sprijin, să colaboreze și să ofere copilului sprijin emoțional, stabilitate, predictibilitate și încurajare.

Tipurile principale de tranziție în copilăria timpurie

Tip de tranziție	Caracteristici principale	Exemple de practici educaționale
De la familie la grădiniță	Prima experiență a copilului într-un cadru educațional organizat; desprinderea de mediul familial și adaptarea la reguli, program și persoane necunoscute; dezvoltarea autonomiei personale.	Organizarea unei perioade de adaptare graduală; vizite prealabile ale părinților și copiilor în grupa de grădiniță; jocuri de acomodare „Copilul și jucăria lui de acasă"; activități comune cu părinții în sala de grupă; crearea unui colț personalizat pentru fiecare copil („colțul meu din grădiniță").
Între niveluri de educație timpurie (creșă–grădiniță)	Schimbare de mediu educațional, rutine, colegi și cadre didactice; necesitatea continuității în activități și a menținerii sentimentului de siguranță.	Activități comune între grupe (vizite reciproce); schimburi de experiență între cadrele didactice; întâlniri între părinții și educatorii celor două niveluri; organizarea unui portofoliu de tranziție (cu fotografii, desene, preferințe ale copilului).
De la preșcolar la școală	Trecerea spre un nou context de învățare, mai structurat; creșterea gradului de autonomie, de responsabilitate și de adaptare la cerințele școlare.	Proiecte comune cu învățătoarele („În curând voi fi școlar"); vizite la școală; activități tematice comune; crearea unei mape de prezentare a copilului („Eu sunt pregătit pentru școală!"); ateliere pentru părinți despre sprijinul emoțional al copilului.

Tranziția de la familie la grădiniță

Aceasta este **prima experiență de separare** a copilului de părinți și, totodată, prima întâlnire cu un mediu organizat de învățare. Este un moment delicat, care trebuie gestionat cu multă empatie și răbdare.

Pentru copil, mediul grădiniței este inițial un spațiu necunoscut: cu mirosuri, sunete, fețe și reguli noi. De aceea, perioada de acomodare trebuie planificată treptat, luând în considerare particularitățile fiecărui copil.

✓ **Recomandări metodice:**

- Permiteți părinților să participe la activitățile din primele zile, pentru a oferi copilului sentimentul de siguranță.
- Organizați jocuri de cunoaștere și activități scurte, care să stimuleze curiozitatea.
- Introduceți treptat rutinele zilnice (de exemplu, salutul de dimineață, timpul pentru gustare, joaca liberă).
- Observați reacțiile emoționale ale copilului și adaptați ritmul în funcție de nevoile sale.

  Sugestie de activitate: „Jucăria mea de acasă" – fiecare copil aduce la grădiniță o jucărie preferată, care devine „puntea" dintre mediul familial și cel educațional.

Resurse video:

- https://www.youtube.com/watch?v=WyiKqxFxIqI
- https://www.youtube.com/shorts/01027PgGykg
- https://www.youtube.com/watch?v=_EhhGDgvhcw
- https://www.youtube.com/watch?v=LtnlmOlNeBQ

Tranziția între niveluri de educație timpurie (creșă–grădiniță)

Această tranziție are loc, de regulă, în jurul vârstei de 3 ani și reprezintă o nouă etapă de adaptare. Copilul părăsește un mediu cu o abordare predominant de îngrijire și intră într-un context mai structurat, axat pe învățare prin joc și dezvoltarea competențelor.

Caracteristici:

- modificarea programului zilnic și a nivelului de independență;
- apariția unor noi figuri de atașament (educatoarea, colegii de grupă);
- intensificarea cerințelor cognitive și a activităților de grup.

Exemple de practici:

- Organizarea unor **activități comune** între grupele de antepreșcolari și preșcolari (de exemplu, „Ziua Prieteniei”);
- Crearea unui **dosar de tranziție** care să includă informații despre preferințele, nevoile și progresul copilului, transmis educatoarei din noua grupă;
- Întâlniri între cadrele didactice pentru a discuta profilul de dezvoltare al copiilor și recomandările pentru perioada de acomodare.

Resurse video:

- https://www.youtube.com/watch?v=DEBOtIzaiaA
- https://www.youtube.com/watch?v=urxphqGwYMw

3. Tranziția de la nivel preșcolar la nivel școlar

Aceasta este, poate, cea mai importantă etapă din viața copilului de vârstă timpurie, întrucât marchează trecerea spre o nouă identitate, cea de **elev**. Este o perioadă de schimbări majore în ceea ce privește mediul, ritmul, cerințele și relațiile. Pentru a sprijini copilul, este esențial ca tranziția să fie pregătită din timp, prin activități de **continuitate curriculară și emoțională**.

Obiectivele educatoarei:

- Familiarizarea copilului cu spațiul școlar și cu persoanele-cheie (învățătoare, colegi mai mari).
- Stimularea abilităților de autonomie (gestionarea materialelor, respectarea sarcinilor, urmărirea unei rutine).
- Dezvoltarea motivației și a încrederii în sine („Sunt pregătit pentru școală!”).

Exemple de activități:

- Proiect comun „În curând voi fi școlar” vizite la școală, participarea copiilor la o oră demonstrativă;
- Schimb de scrisori sau desene între preșcolari și elevii clasei pregătitoare;
- Realizarea unui **album de tranziție**, cu fotografii, gânduri și desene ale copiilor despre școală.

Resurse video:

- https://www.youtube.com/watch?v=Tn15m_b37yc
- https://www.youtube.com/watch?v=lXsjJL4es4Y
- https://www.youtube.com/watch?v=ZdlpnThYa-U
- https://www.youtube.com/watch?v=XSoPXyvGhWM
- https://www.youtube.com/watch?v=ic-63fSUxBc

Tranzițiile în copilăria timpurie nu sunt obstacole, ci **etape firești ale dezvoltării copilului**, care pot deveni experiențe pozitive atunci când sunt gestionate cu grijă și empatie.

Succesul acestor tranziții depinde de colaborarea dintre **educatoare, familie și instituție**, de existența unui mediu educațional stabil și de disponibilitatea adultului de a înțelege emoțiile copilului.

Facilitarea tranziției nu înseamnă grăbirea procesului de adaptare, ci **însoțirea copilului pas cu pas** în descoperirea unui nou univers, cu respect pentru ritmul, nevoile și bucuriile sale.

4. Roluri și responsabilități în facilitarea tranziției copilului în educația timpurie

Tranziția copilului între familie și instituția de educație timpurie este un proces complex, care implică o multitudine de emoții, comportamente și reacții. De aceea, succesul acestei etape nu depinde doar de copil, ci mai ales de **adulții care îl însoțesc**:

educatoarea, părinții și întreaga echipă a instituției. Fiecare are un rol clar și o responsabilitate specifică în construirea unui climat afectiv, stabil și predictibil, care să sprijine adaptarea copilului și să îi ofere sentimentul de siguranță.

❖ **Rolul educatoarei**

Educatoarea este figura centrală în procesul de tranziție. Ea devine „ghidul" copilului în descoperirea noului mediu, dar și o punte de legătură între familie și instituție. În primii ani de grădiniță, copilul își formează atașamente secundare față de adulții din mediul educațional, iar modul în care educatoarea se raportează la el determină gradul de încredere, curaj și curiozitate pe care copilul le va manifesta.

Responsabilități principale:

- **Crearea unui mediu educațional predictibil și sigur:** educatoarea trebuie să organizeze spațiul grupei astfel încât copiii să se simtă în largul lor. Un colț familiar, cu fotografii, simboluri personale sau jucării preferate, contribuie la sentimentul de apartenență.
- **Stabilirea unei rutine clare:** copiii mici au nevoie de repere constante pentru a se simți în siguranță. Activitățile zilnice (momentul de salut, calendarul naturii, timpul pentru gustare sau poveste) oferă stabilitate emoțională.
- **Comunicarea zilnică cu părinții:** schimbul de informații între educatoare și familie este esențial. O discuție scurtă la sosire sau la plecare, un mesaj pozitiv sau o fotografie din timpul activităților pot reduce anxietatea părinților și pot întări încrederea reciprocă.
- **Observarea și documentarea reacțiilor emoționale:** fiecare copil reacționează diferit la schimbare. Educatoarea trebuie să observe semnele de stres, oboseală sau anxietate și să intervină cu blândețe. Fișele de observație, jurnalele de grupă și discuțiile cu părinții ajută la personalizarea intervenției.
- **Planificarea de activități specifice pentru reducerea anxietății de separare:** povești terapeutice („Buburuza care merge la grădiniță"), jocuri de rol („Ne

luăm la revedere de la mami și tati"), activități de relaxare (exerciții de respirație, cântece de întâmpinare).

- **Colaborarea cu colegii și cu consilierul școlar:** atunci când un copil manifestă dificultăți prelungite de adaptare, educatoarea trebuie să solicite sprijinul specialiștilor (psiholog, medic, consilier).

  Educatoarea nu „grăbește" procesul de adaptare, ci îl însoțește cu răbdare, empatie și respect pentru ritmul copilului.

❖ **Rolul părinților**

Familia reprezintă **primul și cel mai stabil cadru educativ** din viața copilului. Orice tranziție reușită către mediul instituțional depinde în mare măsură de atitudinea și implicarea părinților. Copilul preia emoțiile și comportamentele adulților din jur: un părinte calm și încrezător va transmite copilului siguranță; un părinte anxios va amplifica teama de separare.

Responsabilități principale:

- **Menținerea unei rutine constante acasă:** somnul, masa și programul zilnic trebuie să fie stabile, similare cu cele de la grădiniță. Rutina oferă copilului repere clare și previzibilitate.
- **Comunicarea pozitivă despre grădiniță:** părintele are un rol decisiv în formarea imaginii pe care copilul o are despre mediul educațional. Discuțiile pozitive („Te vei juca cu prietenii tăi", „Doamna educatoare te așteaptă cu o poveste") creează așteptări plăcute și reduc teama de necunoscut.
- **Participarea la întâlniri și activități comune:** implicarea părinților în ateliere, serbări, activități de voluntariat sau proiecte educaționale contribuie la consolidarea parteneriatului cu grădinița.
- **Comunicarea deschisă cu educatoarea:** părinții trebuie să împărtășească informații despre nevoile, obiceiurile sau preferințele copilului, pentru ca educatoarea să poată personaliza intervențiile educaționale.

- **Susținerea emoțională a copilului:** validarea emoțiilor („Știu că îți e dor de mine, e normal”) și oferirea de încurajări („Sunt mândră de tine că ai stat la grădiniță”) contribuie la creșterea încrederii de sine.

Părintele este primul partener al educatoarei. Când cei doi acționează în același sens, copilul se simte protejat și iubit.

❖ Rolul instituției educaționale

Instituția are misiunea de a crea cadrul organizatoric și pedagogic necesar pentru desfășurarea unei tranziții blânde și coerente. Ea trebuie să ofere un climat afectiv și profesional care să sprijine atât copiii, cât și familiile lor.

Responsabilități principale:

- **Oferirea unui climat empatic și colaborativ:** echipa managerială are datoria de a promova valori precum respectul, toleranța și colaborarea între toate categoriile de personal (educatoare, îngrijitoare, consilier, personal auxiliar).
- **Organizarea tranzițiilor blânde:** planificarea unor activități care să familiarizeze copilul cu mediul educațional: vizite la grădiniță înainte de începerea anului, „Ziua porților deschise”, activități comune cu părinții, ateliere tematice („Prima mea zi la grădiniță”).
- **Asigurarea continuității educaționale:** colaborarea între cadrele didactice de la nivelurile antepreșcolar, preșcolar și primar, pentru a facilita trecerea firească între etape.
- **Formarea profesională a cadrelor didactice:** organizarea de cercuri pedagogice, cursuri de perfecționare și activități metodice care abordează tema tranziției, adaptării și incluziunii educaționale.
- **Implicarea comunității:** instituția poate crea rețele de sprijin cu specialiști (psihologi, medici, asistenți sociali), conform prevederilor HG 566/2022, art. 48, contribuind astfel la dezvoltarea unui cadru educațional integrat.

Instituția nu doar „primește” copilul, ci îl „întâmpină” cu grijă, respect și dorința de a-l ajuta să se simtă acasă în noul său spațiu de viață și învățare.

Actor educațional	Rol principal	Mijloace de acțiune	Rezultat urmărit
Educătoarea	Ghid și model de atașament secundar	Organizarea mediului, activități adaptate, observarea copilului	Adaptare emoțională și comportamentală echilibrată
Părinții	Sprijin afectiv și partener educațional	Comunicare pozitivă, rutină stabilă, implicare în activități	Sentiment de siguranță și încredere în instituție
Instituția	Cadru organizatoric și comunitar	Climat empatic, tranziție planificată, colaborare interdisciplinară	Continuitate educațională și incluziune

Astfel, **facilitarea tranziției în educația timpurie** este un proces de cooperare între toate părțile implicate. Educătoarea creează contextul educațional; părintele oferă suportul emoțional; iar instituția asigură cadrul structural și metodologic.

Doar prin **unitatea acestor trei niveluri de responsabilitate** copilul poate trăi tranziția ca pe o experiență pozitivă, plină de sens și încredere, un pas natural către creștere și învățare.

5. Concluzii generale

Tranzițiile din educația timpurie reprezintă momente fundamentale în dezvoltarea copilului, deoarece marchează începutul unui proces de adaptare la contexte noi de viață și învățare. Aceste momente. trecerea de la familie la creșă sau grădiniță, de la o grupă la alta ori de la grădiniță la școală nu sunt simple etape administrative, ci **experiențe de viață** care influențează echilibrul emoțional, social și cognitiv al copilului.

Pentru copilul mic, schimbarea nu este ușor de gestionat. Ea presupune desprinderea temporară de persoanele de atașament, integrarea într-un grup nou, acceptarea regulilor și rutinei instituționale. Reușita acestui proces depinde de **felul în care adulții îi însoțesc pașii**.

Dacă educatoarea, părintele și instituția acționează împreună, copilul învață că mediul educațional este un loc sigur, primitor și plin de oportunități.

Educația timpurie nu are doar scopuri cognitive, ci și emoționale. În primii ani, **copilul învață prin relație**, de aceea, calitatea relațiilor cu adulții are un impact mai mare decât conținuturile predate. Tranziția reușită se bazează pe empatie, blândețe și colaborare, nu pe grabă și conformism.

Documentele legislative recente (Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023, HG 566/2022, Curriculumul pentru educație timpurie: OMEN 4694/2019,

Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie: OM 4628/2024) susțin o **viziune integrată și centrată pe copil**, în care procesul de adaptare este recunoscut ca parte esențială a parcursului educațional.

Acestea promovează parteneriatul activ între familie și grădiniță, organizarea de tranziții blânde și respectarea nevoilor individuale ale fiecărui copil.

O tranziție reușită nu înseamnă doar adaptarea copilului la un nou mediu, ci și **adaptarea adulților la nevoile copilului**, un principiu esențial regăsit atât în Curriculumul pentru educație timpurie, cât și în legislația actuală.

Prin urmare, putem concluziona că facilitarea tranziției implică:

- o **abordare individualizată**, bazată pe observarea atentă a fiecărui copil;
- o **comunicare constantă** și deschisă între educatoare și părinți;
- un **mediu educațional predictibil și sigur**, care să asigure stabilitate emoțională;
- o **planificare pedagogică graduală**, în care copilul este sprijinit să exploreze și să se exprime liber;
- o **formare continuă** a cadrelor didactice, pentru a înțelege nevoile emoționale ale copiilor și pentru a aplica metode moderne de adaptare.

6. Recomandări

Recomandări pentru educatoare

1. **Creați un climat emoțional pozitiv** - Zâmbetul, tonul blând și atitudinea caldă sunt primele instrumente pedagogice care îl ajută pe copil să se simtă în siguranță. Relația educatoarei cu fiecare copil trebuie construită treptat, prin încredere și empatie.
2. **Organizați tranziții blânde și flexibile** - Adaptați programul în primele săptămâni: activități mai scurte, pauze frecvente, jocuri libere și activități de grup reduse. Încurajați prezența treptată a copilului la grădiniță, în funcție de gradul său de confort.
3. **Implicați părinții în procesul educațional** - Părinții trebuie să fie parteneri activi, nu simpli observatori. Comunicați-le zilnic informații despre copil, oferiți sfaturi de sprijin și implicați-i în ateliere, întâlniri și activități comune.
4. **Utilizați povești și jocuri terapeutice** - Poveștile despre despărțire, prietenie sau curaj ajută copilul să se identifice cu personajele și să găsească soluții pentru propriile emoții. Jocurile de rol contribuie la exprimarea și reglarea trăirilor afective.
5. **Observați și documentați adaptarea fiecărui copil** - Folosiți fișe de observație, fotografii, portofolii și note reflexive. Analizați progresul copilului și adaptați intervențiile educaționale. Documentarea nu este doar o formalitate, ci o oglindă a creșterii copilului.
6. **Promovați învățarea prin cooperare și empatie** - Activitățile de grup și jocurile colaborative reduc teama și izolarele emoționale. Când copiii colaborează, învață să fie solidari și să se simtă parte a unui colectiv.
7. **Încurajați exprimarea emoțiilor** - Discutați zilnic despre „cum ne simțim”. Introduceți simboluri, cartonașe și „colțul emoțiilor”. Un copil care își exprimă emoțiile este un copil care se cunoaște și se adaptează mai ușor.

8. **Integrați mijloace digitale cu scop educativ** - Folosiți clipuri scurte, fotografii sau proiecții video care să redea experiențele pozitive ale copiilor (*„Povestea grădiniței mele”*). Asigurați-vă însă că tehnologia nu înlocuiește interacțiunea directă, ci o completează.

Recomandări pentru părinți

1. **Mențineți o rutină constantă acasă** – ore regulate de somn, masă și joacă.
2. **Discutați pozitiv despre grădiniță** – evitați exprimările negative („plângi și o să te lase acolo”).
3. **Arătați încredere în educatoare** – copilul simte când părintele este relaxat și deschis.
4. **Sprijiniți copilul emoțional** – validați-i emoțiile („Știu că ți-e dor de mine, e normal”), dar încurajați-l să exploreze.
5. **Implicați-vă în activități comune** – lecturi, ateliere, jocuri în familie despre viața la grădiniță.

Recomandări pentru instituția de învățământ

1. **Promovați parteneriatul familie–grădiniță** prin evenimente deschise, ateliere tematice și campanii de informare privind adaptarea copiilor.
2. **Asigurați formarea continuă a cadrelor didactice** în domeniul managementului emoțiilor, comunicării și consilierii educaționale.
3. **Creați o rețea interdisciplinară de sprijin** – colaborare cu consilierul școlar, psihologul, medicul, asistentul social.
4. **Elaborați proceduri interne de tranziție blândă**, inspirate din prevederile HG 566/2022, care să includă perioade de acompaniere, adaptare graduală și implicarea familiei.
5. **Documentați și promovați bunele practici** din instituție pentru a inspira alte cadre didactice.

7. Practici și sarcini pentru educatoare

Procesul de facilitare a tranziției în educația timpurie presupune nu doar planificarea activităților de adaptare, ci și crearea unor **experiențe educaționale semnificative** prin care copilul, familia și educatoarea devin parteneri activi.

În această etapă, educatoarea este chemată să fie **observator atent, facilitator și creator de contexte de învățare emoțională**. Activitățile trebuie să promoveze siguranța, bucuria de a explora și încrederea în mediul educațional.

Am propus trei activități aplicative care pot fi integrate în primele săptămâni de grădiniță, adaptate la nivelul de vârstă al copiilor din **grupa mijlocie**.

Activitate aplicativă 1 – „Ziua Porților Deschise pentru Părinți"

Scop: Familiarizarea copiilor și a părinților cu mediul educațional, personalul și rutina zilnică a grupei, pentru a crea o legătură pozitivă între familie și instituție.

Descriere: Această activitate se desfășoară înainte de începerea anului școlar sau în prima săptămână. Părinții și copiii sunt invitați în sala de grupă pentru a explora spațiul împreună. Educatoarea le prezintă jucăriile, zonele de activitate (colțul lecturii, colțul de construcții, colțul artelor), rutina zilnică și echipa educațională.

Sarcină: Educatoarele organizează un atelier cu părinții și copiii – *„Micul meu colț din grădiniță"*. Fiecare familie personalizează un mic spațiu din sala de grupă: copilul își alege un raft, o etichetă, un semn grafic sau un desen care va marca locul său în clasă. Această activitate stimulează sentimentul de apartenență și îi oferă copilului un punct de siguranță în primele zile de adaptare.

Obiective pedagogice:

- dezvoltarea atașamentului față de mediul educațional;
- implicarea părinților în procesul educațional;
- reducerea anxietății de separare prin familiarizare.

Recomandări:

- utilizați un decor prietenos, cu culori calde și muzică ambientală;
- organizați un moment scurt de poveste sau cântec comun;

- la final, oferiți părinților o broșură „Cum sprijin copilul în perioada de adaptare”.

Activitate aplicativă 2 – „Calendarul emoțiilor”

Scop: Dezvoltarea autoreglării emoționale și a capacității copilului de a recunoaște și exprima emoțiile în perioada de adaptare.

Materiale: Planșe cu expresii faciale (bucurie, tristețe, frică, furie, surpriză etc.), cartonașe colorate, fețe magnetice, oglindă mică, panou de afișaj.

Sarcină: În fiecare dimineață, copiii aleg un cartonaș care reprezintă emoția lor dominantă și îl așază pe panoul grupei. Educatoarea discută pe scurt despre emoția respectivă: „Astăzi ești fericit? Ce te face fericit?” sau „Văd că ești puțin trist, vrei să îmi spui de ce?”.

Obiectiv: Sprijinirea copilului în procesul de adaptare prin recunoașterea emoțiilor proprii și învățarea unor modalități adecvate de exprimare a acestora.

Etape de desfășurare:

1. Introducerea emoțiilor prin povești ilustrate (ex: *„Monstruleț ul culorilor”*, *„Curcubeul emoțiilor”*).
2. Jocuri de rol: *„Cum se simte ursulețul când vine la grădiniță?”*.
3. Realizarea „Calendarului emoțiilor” – fiecare copil își alege chipul care îl reprezintă.
4. La finalul zilei, copiii discută dacă emoția s-a schimbat și ce i-a ajutat să se simtă mai bine.

Beneficii:

- dezvoltarea empatiei și a vocabularului emoțional;
- crearea unei atmosfere de siguranță emoțională;
- prevenirea conflictelor și a anxietății prin verbalizarea trăirilor.

Resurse video:

- https://www.youtube.com/watch?v=Vs-MyQgfH3A

❖ https://www.youtube.com/watch?v=vM2hxMcdhVc

Activitate aplicativă 3 – „Povestea grădiniței mele” *(integrare digitală)*

Scop: Crearea unui sentiment de apartenență și valorizarea experiențelor pozitive de la grădiniță prin utilizarea mijloacelor digitale într-un mod educativ și sigur.

Instrumente: Tabletă, videoproiector, aparat foto (sau telefon), aplicație simplă de editare video (ex: Canva, CapCut, PowerDirector).

Sarcină: Pe parcursul primelor săptămâni, educatoarea documentează activitățile copiilor (jocuri, activități de grup, momente de veselie, creații artistice). Din aceste imagini se realizează un **clip video de 2–3 minute** intitulat *„Povestea grădiniței mele”*. Clipul poate fi prezentat la finalul lunii părinților, într-un cadru restrâns, sau trimis online, respectând regulile de confidențialitate (fotografii doar cu acordul părinților).

Obiective pedagogice:

- dezvoltarea stimei de sine și a sentimentului de reușită („Uite ce frumos am lucrat la grădiniță!”);
- implicarea părinților în viața grupei;
- promovarea imaginii pozitive a grădiniței;
- stimularea creativității și a spiritului de echipă.

Exemple de conținut video:

- „Salutul de dimineață” al copiilor;
- imagini cu momente de joacă;
- lucrările artistice realizate în clasă;
- cântece sau poezii interpretate în grup.

Sugestii pentru integrarea digitală:

- Realizați proiecția clipului pe videoproiector, ca moment emoționant de final al lunii.
- Introduceți vocea copiilor care povestesc despre grădiniță („Aici mă joc cu prietenii mei", „Aici e colțul meu preferat").
- Discutați cu copiii după vizionare despre ce le-a plăcut cel mai mult, stimulând exprimarea emoțiilor pozitive.

Resurse video:

- https://www.youtube.com/watch?v=P1uAKmxCELY
- https://www.youtube.com/watch?v=rxuGGC7RIxY

Alte idei complementare de sarcini pentru educatoare

1. **„Scrisoare pentru copilul de mâine"** – la finalul perioadei de adaptare, fiecare copil dictează educatoarei o scurtă scrisoare despre ce îi place la grădiniță. Aceasta poate fi pusă într-o cutie și redeschisă la sfârșitul anului.
2. **„Jurnalul tranziției"** – educatoarea notează observații zilnice despre starea emoțională a copiilor, progresele și provocările întâlnite.
3. **„Colțul părinților informați"** – un panou cu sfaturi privind adaptarea copilului, citate din Legea educației și curriculumul timpurii, recomandări de cărți sau clipuri educative.

Prin aceste activități, educatoarea devine **facilitatorul unei tranziții blânde**, oferind copilului instrumente de exprimare, spațiu de siguranță și experiențe pozitive. Ceea ce pentru adult pare o simplă „trecere", pentru copil reprezintă o lume nouă, plină de descoperiri. De aceea, fiecare gest de atenție, fiecare activitate ludică și fiecare zâmbet contribuie la transformarea adaptării într-o **poveste frumoasă de început**.

Recomandări pentru educatoarele grupei mijlocii

Perioada grupei mijlocii reprezintă o etapă de consolidare în dezvoltarea copilului, în care autonomia, comunicarea și cooperarea devin tot mai evidente. Copilul începe să înțeleagă regulile sociale, își formează prietenii, își exprimă opiniile și participă activ la activități de grup. Totuși, pentru unii copii, trecerea de la grupa mică la grupa mijlocie poate fi însoțită de o nouă fază de adaptare – la altă educatoare, la noi colegi sau la un alt ritm al activităților.

Rolul educatoarei în această perioadă este de a asigura **continuitatea afectivă și educațională**, de a consolida rutinele și de a transforma tranzițiile zilnice (dimineața la sosire, despărțirea de părinți, trecerea între activități) în momente firești și previzibile.

Recomandări practice pentru educatoarele grupei mijlocii

1. **Introduceți zilnic rutine clare și predictibile.**
   Rutinele sunt reperele care oferă copilului siguranță și încredere. Activitățile de întâmpinare (salutul de dimineață, cântecul de bun venit, calendarul zilei) contribuie la crearea unui climat de stabilitate și la reglarea emoțională a copiilor. Ele devin „ancore" afective, mai ales pentru cei care manifestă anxietate de separare.
   Exemplu: Cântecul de salut „Bună dimineața, dragi copii!" poate fi repetat zilnic, însoțit de gesturi sau imagini, pentru a marca începutul zilei și apartenența la grup.

2. **Folosiți povești terapeutice despre despărțire și adaptare.**
   Povestea este o formă blândă și eficientă de mediere a emoțiilor. Cărți precum *„Ursulețul merge la grădiniță"*, *„Noruleț cel sperios"* sau *„Monstrulețul culorilor"* pot fi utilizate pentru a discuta despre frică, tristețe sau curaj. Prin intermediul personajelor, copilul își proiectează propriile trăiri și găsește soluții emoționale.
   Activitate complementară: după citirea poveștii, copiii pot desena ce i-a făcut pe ei să se simtă mai curajoși în prima zi la grădiniță.

3. **Planificați activități de cooperare între copii – jocuri de grup, proiecte de echipă.**

   Jocurile de cooperare (ex: „Parasută colorată", „Construcția comună din cuburi", „Împreună pictăm curcubeul") dezvoltă încrederea, empatia și spiritul de echipă. În locul competiției, accentul se pune pe colaborare și pe ideea de „a reuși împreună".

   Beneficiu: copiii se simt valorizați și importanți în cadrul grupului, iar relațiile pozitive între colegi reduc teama de respingere și favorizează integrarea.

4. **Comunicați constant cu părinții prin mesaje pozitive și caietul de legătură.**

   Parteneriatul cu familia este fundamentul unei tranziții reușite. Comunicarea zilnică, scurtă și pozitivă („Astăzi, Andrei a împărțit jucăriile cu colegii!") oferă părinților încredere și întărește imaginea pozitivă a copilului. Caietul de legătură poate fi folosit nu doar pentru informații administrative, ci și pentru aprecieri, sfaturi sau mesaje de încurajare.

   Sugestie: o dată pe lună, organizați o „Căsuță a mesajelor pozitive", în care părinții și educatoarea lasă bilețele de apreciere pentru copii.

5. **Implicați copiii în decorarea și organizarea spațiului.**

   Participarea la amenajarea sălii de grupă (realizarea de postere, afișe, etichete cu numele lor) le oferă copiilor sentimentul că spațiul le aparține. Acest lucru contribuie la **formarea sentimentului de apartenență** și la reducerea anxietății.

   Activitate sugerată: „Colțul meu preferat din grădiniță" – fiecare copil alege un loc și îl decorează cu un desen, o fotografie sau o jucărie personală.

6. **Alte recomandări metodice:**

- În primele săptămâni, evitați activitățile de durată lungă și favorizați alternanța între mișcare, joc liber și activități scurte, atractive.
- Folosiți **muzica** ca instrument de reglare emoțională (melodii calme la începutul zilei, cântece de despărțire la final).
- Organizați „Momente de relaxare" după activități mai solicitante – respirație conștientă, întinderi, masaj de grup („Buburuza pe spate").
- Documentați adaptarea prin fotografii și note reflexive, pentru a urmări evoluția fiecărui copil.
- Încurajați exprimarea liberă – copiii care pot vorbi despre ceea ce simt se adaptează mai repede și manifestă mai puțină rezistență la schimbare.

7. Reflecție profesională și încheiere

O tranziție reușită nu înseamnă doar adaptarea copilului la un nou mediu, ci și adaptarea adulților la nevoile copilului. Această afirmație surprinde esența rolului educatoarei în educația timpurie: adaptarea nu este un proces unilateral. Așa cum copilul învață să se acomodeze cu spațiul, colegii și regulile, la fel și adultul trebuie să își ajusteze atitudinea, tonul vocii, ritmul activităților și modul de comunicare. O educatoare reflexivă înțelege că fiecare copil are propria poveste, propriul ritm și propriile nevoi.

Tranziția blândă nu este o strategie standardizată, ci o filozofie pedagogică bazată pe empatie, observație și învățare continuă. Ea presupune ca adultul să fie disponibil emoțional, să își controleze propriile reacții, să asculte activ și să ofere răspunsuri adaptate.

Pentru a încuraja această perspectivă, în cadrul cercului pedagogic, se poate propune o activitate de reflecție profesională, sub forma unui **mini-jurnal reflexiv**, cu întrebări deschise menite să stimuleze introspecția și schimbul de bune practici:

Exercițiu de reflecție pentru educatoare:

„Ce pot face eu, ca educatoare, pentru ca tranziția copiilor din grupa mea să fie mai blândă?”

- Ce atitudine adopt atunci când un copil plânge dimineața?
- Cum sprijin părinții care au emoții puternice la despărțire?
- Ce activități pot aduce mai multă bucurie și siguranță copiilor?
- Ce am observat că funcționează cel mai bine în grupa mea?
- Ce pot îmbunătăți în propria practică?

Răspunsurile pot fi discutate în echipă sau colectate anonim, pentru a fi analizate la finalul întâlnirii. Acest exercițiu ajută cadrele didactice să reflecteze la propriul stil educațional și să își consolideze identitatea profesională.

Concluzie finală

Facilitarea tranziției în educația timpurie este un proces care cere timp, blândețe și colaborare. Nu există o rețetă universală, ci doar **copii unici și educatoare sensibile la unicitatea lor**. Rolul educatoarei din grupa mijlocie este acela de a transforma fiecare zi într-o experiență de siguranță, bucurie și descoperire.

O tranziție reușită nu se măsoară în cât de repede încetează copilul să plângă, ci în cât de repede începe să zâmbească.